

різнобічних досліджень та експертиз із питань профілактики злочинів; дослідження відповідних нормативних актів, програм і планів та вироблення відповідних рекомендацій; спостереження за створенням громадських та державних установ соціального патронажу, координація їх діяльності; проведення інших заходів, що стосуються вирішення даного питання. Звіт про пророблену роботу Координаційний комітет по профілактиці злочинності в країні має подавати до Кабінету Міністрів України не рідше одного разу в півріччя.

3. Для подальшого всебічного застосування державної політики з питань профілактики злочинів у суспільстві провести кодифікацію усіх нормативних актів, в яких містяться відповідні норми.

4. Привести відомчу нормативну базу ОВС і Державного департаменту України з виконання покарань у відповідність із законодавчою базою держави, що регулює профілактику злочинності. Для цього розробити і ввести в дію державну програму з профілактики злочинності, у якому передбачити створення в структурі ОВД і ДДУВП відділів профілактики правопорушень. Вести в штат утворюваних відділів обов'язкові посади психологів і конфліктологів. Передбачити створення в таких відділах мережі спеціально навчених негласних співробітників, які за своїми діловими, моральними і психологічними якостями зможуть ефективно здійснювати профілактичну роботу в криміногенному середовищі.

5. З метою узагальнення передового досвіду роботи вітчизняних і закордонних фахівців з профілактики злочинності, створити на базі навчального закладу системи МВС науково-методичний центр. У функції даного центру буде входити вивчення, узагальнення і впровадження в практику роботи органів МВС і ГДУИН новаторських пропозицій і розробка на їхній основі практичних рекомендацій і методичних посібників.

6. Створити під патронатом державних і громадських організацій і установ, благодійних фондів, спеціальну систему притулків, які б дали можливість раніше засудженим, безпритульним громадянам України отримати хоча б тимчасове житло і можливість чесно заробляти гроші на громадських роботах.

Надійшла до редколегії 22.01.2000

Список літератури:

1. Личность преступников и индивидуальное воздействие на них. М., 1989.
2. Програма міжнародного симпозіуму "В пошуках альтернатив тюремному покаранню". 15 - 16 січня 1997 р. К., 1997.
3. Рошин А.И., Яковенко П.В. Профилактика преступлений в исправительно-трудовых учреждениях: Учеб. пособие. К., 1984.

О.В.Кішвець

ПІДПІЛЬНІ БАНКІВСЬКІ СИСТЕМИ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ

Підпільні банківські операції відомі давно. На даному етапі вони придбали найбільшого поширення в країнах, де діють суворі правила контролю за обміном валют. При цьому, чим більш жорсткі способи контролю, тим біль-

шого розвитку набувають підпільні банківські операції. Наприклад, в Великій Британії вони отримали розвиток саме в 70-х роках - періоді введення засобів контролю.

Підпільні банківські системи (їх ще називають "паралельними") дозволяють перемішувати по всьому світу величезні суми грошей без традиційних банківських процедур, вони спочатку були створені для провадження валютного контролю з метою отримання прибутків, збереження коштів за кордоном і т.д. Банкіри цієї системи часто є членами старовинних сімейств або кланів міняйл і одночасно представниками шановних професій, які пов'язані з великою кількістю ділових контактів і значними грошовими сумами. Підпільні банківські системи можуть існувати також у формі трастових компаній. Тісні неформальні контакти, які існують, наприклад, в емігрантському середовищі, дозволяють потенційним клієнтам легко вийти на місцевих підпільних банкірів, хоча вони й не можуть відкрито пропонувати свої послуги.

Банкір підпільної банківської системи часто грає ключову роль в житті свого клану, оскільки саме він може організувати для будь-якого емігранта відправку значної суми грошей на батьківщину, а також перевести великі суми, отримані від злочинної діяльності, або призначені для фінансування подібної діяльності за кордоном.

«Відмивальники» коштів широко використовують підпільні банківські мережі для переказу величезних сум готівки за кордон, при цьому ці операції можуть здійснюватися різними способами.

Припустимо, що дехто «А» проживає в країні з нестабільною економікою «В» і бажає перевести в країну «С» суму еквівалентну 10.000 американських доларів. Він передає підпільному банкіру обумовлену суму грошей в місцевих грошових знаках, яка включає комісійні для банкіра. При цьому, курс валютного обміну не відповідає офіційному. У обмін на гроші, «А» отримує документ (може бути спеціальна марка або чіп), який одночасно є розпискою банкіра про отримання грошей і траткою (перевідний вексель), при цьому він нічим не нагадує банківську розписку, а виступає тільки як символ або знак, який підтверджує угоду і відомий тільки «А», його банкіру і банкіру в країні «С». Потім банкір зв'язується зі своїм колегою в країні «С» і повідомляє три основних параметри угоди:

- 1) суму, яку необхідно виплатити клієнту;
- 2) грошові знаки, в яких клієнт бажає отримати кошти;
- 3) ідентифікаційний знак.

Після цього клієнту або його посереднику досить тільки пред'явити ідентифікаційний знак банкіру в країні «С» і отримати гроші. Ще таку схему називають паролльною системою. Наприклад, в Німеччині як пароль можуть використовуватися розірвані купюри вартістю в декілька марок. Представник злочинної організації, діючої на території України, виїжджає на зустріч з наркоділками до Німеччини. Обмін інформацією або передача грошей відбувається на основі звірення однієї і тієї ж грошової купюри, яка виступає в ролі пароля.

Зрозуміло, що така система дуже ефективна серед злочинного світу, оскільки поліції вельми складно її розкрити. І все ж, здійснення такої угоди вимагає великого довір'я на всіх рівнях. Банкіри повинні бути впевнені у виплаті грошей і погашенні боргу.

Для заключення угоди необхідно відновити фінансову рівновагу між двома банками, оскільки бандит із країни «С» повинен повернути гроші в сумі 10.000 доларів плюс комісійні, які він виплатив громадянину «А». Тому банкір клієнта «А» на отримані ним гроші купує товар і контрабандою пересилає його в країну «С».

Можливий інший варіант: банкір клієнта «А», використовуючи грошові знаки своєї країни купує авіаквиток в країну «С» і далі в країну «D». Кур'єр доставляє квиток, який використаний тільки частково в країну «С» зацікавленому банкіру і той отримує через агентство авіакомпанії гроші за невикористану частину квитка в національній валюті. Однак, якщо банкіри підтримують постійний зв'язок, то вони враховують отримані і виплачені суми.

Родинні зв'язки гарантують надійність таких операцій. Підпільні банківські системи складно контролювати. До того ж члени однієї системи не знають точно всіх членів, що гарантує збереження таємниці. Підпільна банківська система впливає на зростання злочинності в країні, стабільність політичної ситуації і розвиток економіки.

Наприклад, банкір підпільної банківської мережі країни «А» зібрав велику суму грошей в місцевих грошових знаках. Десь в Лондоні або Нью-Йорку у нього є племінник, який керує торговою фірмою, з якою він укладає договір про постачання товару. Банкір звертається в національний банк своєї країни за дозволом про заключення цього договору і санкцією на оплату товару в фунтах стерлінгах або в доларах. Він видає договір за звичайний, умовчуючи про родинні зв'язки. При доставці товару банкір подає в національний банк всю документацію і оплачує товар місцевою валютою. Національний банк дає санкцію на оплату в Лондоні або Нью-Йорку за товар відповідною валютою і його вивезення з митниці морського або аеропорту. Якщо підпільний банкір контролює діяльність обох фірм, то ця торгова операція може надати багато цікавих можливостей: по-перше, може бути значно завищена фактурна вартість товару, що дозволяє банкіру звільнитися від великої кількості грошей у місцевій валюті і отримати значну суму у твердій валюті; по-друге, банкір може вмістити в контейнер товари, на які було накладене ембарго і які він потім з великою вигодою продасть на «чорному» ринку, також він може заповнювати контейнер яким-небудь непотрібним матеріалом або фальсифікувати вантаж (так званий імпорт «свіжого повітря») і подати в національний банк абсолютно фальшиву документацію.

Існують і більш складні способи використання паралельних банківських систем. Злочини повинні бути своєчасно профінансовані. Щоб вигідно продати партію зброї або наркотиків за неї спочатку необхідно сплатити. При чому, гроші на її оплату можуть переводитися з самих шановних закладів, наприк-

лад, з філіалів національних банків. Підпільний банкір може здійснювати свої операції в філіалах національних банків, використовуючи весь набір банківських послуг і не називаючи ім'я свого клієнта, що дуже вигідно для злочинців. Таким чином, різного роду ділки проводять фінансові операції, уникаючи сплати податків, переводять величезні суми на рахунки закордонних банків, що в кінцевому результаті може призвести до краху кредитно-фінансової системи держави, але саме головне для них - гарантія анонімності.

Допустимо, що правопорушнику «А» необхідно 100.000 доларів для того, щоб укласти договір з «В». Для отримання кредиту він звертається до підпільного банкіра «С». Крім незаконних фінансових операцій такий банкір, як правило, займається експортно-імпортними махінаціями, тобто має можливість оперувати векселями в одному з відділень Національного банку. Він пред'являє вексель (тратту) з номінальною вартістю, наприклад, 125.000 доларів, який акцептується імпортером за кордоном. Вексель підтверджується фальшивими документами про завантаження товару, але вони задовольняють банк. Національний банк дає «С» кредит на 3-6 місяців в сумі, еквівалентній обліковій вартості векселя (наприклад, 112.000), що більш ніж досить для покриття позики на суму 100.000 доларів.

Замість 100.000 клієнт «А» повинен буде повернути не менш, ніж 125.000, що значно перевищує процент, який звичайно стягується Національним банком при укладенні подібних договорів, але підпільний банкір не задає ніяких питань. Тому «А», прибуток якого становить мінімально 400- 500%, повністю задовольняють умови угоди, оскільки гарантована анонімність звільняє від сплати податків і дозволяє проконвертувати кошти і перевести їх на рахунок іноземного банку. Банкір «С», який не отримує ніяких гарантій під свою заставу, додатково буде намагатися сам або через підставну особу взяти участь в операції між «А» і «В». Таким чином, підпільний банкір не тільки поверне борг, але ще і отримає частину прибутку. Всі учасники угоди залишаються задоволеними, включаючи і Національний банк, який вважає «С» надійним і цінним клієнтом.

Підпільні банкіри в своїй діяльності, в основному, виконують лише функції переказу грошей, і не використовують внесків в тому розумінні, яке в нього вкладає законодавство більшості країн. Тому вони не підкоряються йому і навіть не зобов'язані заявляти про свою діяльність. Однак і при переказі грошей такі банкіри можуть ухилитися від оплати податків і тому викликають інтерес податкового відомства. Податкові служби мають право вимагати у них звіту про походження переведених за кордон коштів. У подібній ситуації підпільному банкіру доводиться визнати свій статус і тоді податком будуть обкладатися всі його комісійні, або відмовитися визнати його і тоді податком буде обкладатися вся переведена сума, оскільки вона буде розглядатися як незааявлений прибуток від невідомої діяльності.

Надійшла до редколегії 24.03.2000